

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Geachte mevrouw Ollongren,

In mei 2017 bracht ik het rapport '*Woonwagenebewoner zoekt standplaats, onderzoek naar de betrouwbaarheid van de overheid voor woonwagenebewoners*' (2017/060) uit, met de oproep aan het Rijk en gemeenten om de mensenrechten van woonwagenebewoners te waarborgen door voldoende standplaatsen te realiseren.

De gesprekken die ik sindsdien heb gevoerd met woonwagenebewoners, medewerkers van uw ministerie, de VNG en andere stakeholders geven mij aanleiding om nu – drie jaar na het uitkomen van mijn rapport – mijn blijvende zorgen met u te delen. Er ligt een beleidskader van uw ministerie, er wordt gewerkt aan een handreiking voor gemeenten door de VNG, gemeenten werken aan nieuw beleid. Daarmee is de papieren werkelijkheid voor een deel verbeterd, maar de alledaagse praktijk van de meeste woonwagenebewoners nog niet. Er zijn nog te weinig standplaatsen bij gekomen.

In deze brief deel ik de signalen die ik heb ontvangen en doe ik nogmaals de dringende oproep aan het Rijk om haar verantwoordelijkheid te nemen richting deze burgers.

Eerdere conclusies

In het bovengenoemde rapport constateerde ik dat de overheid bij het standplaatsenbeleid niet de mensenrechten van woonwagenebewoners centraal stelde, maar de nadruk legde op 'normalisatie'. Dat leidde ertoe dat er over het algemeen geen inventarisaties werden gedaan naar de behoefte aan standplaatsen, dat er geen nieuwe plekken werden gecreëerd en dat regelmatig op vrijgekomen standplaatsen betonblokken werden geplaatst. Ik concludeerde dat dit niet in overeenstemming is met de mensenrechten van woonwagenebewoners, omdat daarmee de culturele identiteit van woonwagenebewoners in het gedrang komt.¹ Ik riep het Rijk en gemeenten onder meer op om te inventariseren hoe groot de behoefte aan standplaatsen was onder woonwagenebewoners en om te zorgen voor voldoende standplaatsen.

In mijn brief van april 2018 informeerde ik u over de reacties van gemeenten op het rapport. Ik benadrukte daarin de belangrijke rol voor het Rijk om te voorkomen dat het nieuwe beleidskader waaraan uw ministerie werkte een papieren realiteit zou zijn.

Ontwikkelingen bij de overheid

Allereerst heeft uw ministerie in 2018 samen met woonwagenebewoners, gemeenten, woningcorporaties en andere betrokkenen een nieuw beleidskader ontwikkeld. Het beleidskader is daardoor niet meer gericht op 'uitsterven', maar op het waarborgen van de culturele identiteit van woonwagenebewoners. Ik ben te spreken over de wijze

Pagina 1

Datum
5 maart 2021

Onderwerp
Woonwagenebewoners

Ons nummer

Contactpersoon

Nationale ombudsman
Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63
post@nationaleombudsman.nl
www.nationaleombudsman.nl

¹ Zie onder meer: EHRM 17 oktober 2013, appl.no. 27013/07 (Winterstein/Frankrijk).

waarop dit beleidskader tot stand is gekomen, waarin de mensenrechten van woonwagenebewoners voorop staat. Dit schiep goede verwachtingen, bij woonwagenebewoners en bij mij.

Als ik kijk naar wat er vervolgens op lokaal niveau is gebeurd, zie ik het volgende. Uit gemeentelijke berichtgeving en signalen van woonwagenebewoners blijkt dat een deel van de gemeenten bezig is met een behoefte inventarisatie voor standplaatsen en de ontwikkeling van nieuw beleid. Op basis van een rondvraag concludeert de NOS echter dat de helft van de ondervraagde gemeenten geen onderzoek heeft gedaan naar de behoefte die er is aan standplaatsen. Het College voor de Rechten van de Mens heeft een paar keer geoordeeld dat gemeenten discrimineerden door geen reëel zicht te bieden op een leven in een woonwagen.²

Uit verschillende gesprekken heb ik vernomen dat een deel van de gemeenten nog steeds worstelt met het onderwerp, omdat er ook voor veel andere groepen een woningtekort is, grond schaars is en de woonvorm van woonwagenebewoners te duur zou zijn. Ten slotte vindt een deel van de gemeenten woonwagenebewoners een lastige doelgroep. Op dit moment werkt de VNG aan een handreiking voor gemeenten, om een vertaalslag te maken van het beleidskader van uw ministerie naar de gemeentelijke praktijk.

Er bestaat op dit moment geen totaaloverzicht van de stappen die gemeenten hebben gezet. Een van de adviezen van de ombudsman was het monitoren van de impact van het overheidsbeleid op de bescherming van de culturele identiteit van woonwagenebewoners. Uw ministerie voert momenteel een monitor uit om het aantal standplaatsen en de beleidsontwikkeling bij gemeenten in beeld te brengen.

Wat woonwagenebewoners merken van de ontwikkelingen

Ik ben in de afgelopen jaren in gesprek gebleven met woonwagenebewoners om van hen te horen wat zij merken van de ontwikkelingen. Ik ontving klachten, ben op bezoek gegaan op woonwagenlocaties en heb met woonwagenebewoners en hun vertegenwoordigers gebeld. Veel woonwagenebewoners die ik sprak, vertellen dat er in de praktijk weinig is veranderd sinds 2017. Soms weten ze dat de gemeente een behoefte inventarisatie heeft gedaan of bezig is met nieuw beleid. Maar vervolgens horen deze burgers niets meer van hun gemeente of worden de mooie woorden ingetrokken. Ze weten vaak niet of er meer standplaatsen bijkomen, of zij daarvoor in aanmerking komen en op welke termijn er standplaatsen bijkomen. Een enkeling vertelt over de impact van discriminerende uitspraken van bestuurders.

Mijn beeld over de ervaringen van woonwagenebewoners, wordt bevestigd door een recent onderzoek van het Bureau van de Europese Unie voor de Grondrechten. Daaruit blijkt dat 98% van alle Sinti en Reizigers in Nederland vindt dat er onvoldoende standplaatsen zijn. Bovendien ervaren veel Roma in Nederland (69%) discriminatie bij het zoeken naar een woning.³

Conclusie: veel woorden, weinig extra standplaatsen

Na het uitkomen van het rapport *'Woonwagenebewoner zoekt standplaats, onderzoek naar de betrouwbaarheid van de overheid voor woonwagenebewoners'* heeft het Rijk in eerste instantie een regierol gepakt door in 2018 een nieuw beleidskader op papier te zetten. Drie jaar later zie ik echter dat er vooral veel optimistische woorden en plannen zijn gedeeld, maar dat de zorgen en onzekerheid voor woonwagenebewoners

² Zie bijvoorbeeld College voor de Rechten van de Mens (7 december 2020), oordeelnummer 2020-108 (gemeente Den Haag).

³ FRA (23 september 2020), *Roma and Travellers in Six Countries. Roma and Travellers survey.*

niet zijn weggenomen. Vooral nog is vooral de papieren realiteit veranderd, maar heb ik de zorg dat dit nog veel te weinig is vertaald naar extra standplaatsen. Het is positief dat de VNG op korte termijn met een handreiking komt, maar het is de vraag of dat alle problemen in de gemeentelijke praktijk kan oplossen.

Pagina 3

Ons nummer

De toch al complexe relatie tussen woonwagenebewoners en overheid komt verder onder druk te staan, omdat deze burgers onvoldoende zicht hebben op wat ze van de overheid kunnen verwachten. Die onzekerheid voedt wantrouwen, ook als de overheid er met de beste bedoelingen mee aan de slag is gegaan. Ik heb begrip voor de financiële en praktische uitdagingen voor de overheid.⁴ Deze zijn echter geen reden voor een trage implementatie van de mensenrechten van woonwagenebewoners.

De monitor van uw ministerie geeft hopelijk een totaaloverzicht van de stand van zaken. Ik verwacht dat uw ministerie voortvarend met dit onderwerp aan de slag gaat en samen met gemeenten zoekt naar oplossingen. Daarbij is nog steeds een regierol voor het Rijk weggelegd als de implementatie stagneert. Het Rijk is immers eindverantwoordelijk voor het waarborgen van mensenrechten. Hierover ga ik met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,
de Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

⁴ Huisvestingsproblematiek voor burgers in het algemeen staat overigens op de onderzoeksagenda van de Nationale ombudsman voor 2021 (zie de zgn. ombudsagenda op: www.nationaleombudsman.nl). De ombudsman zal hierbij aandacht hebben voor de krappe woningmarkt en wat de rol hierin is van de overheid en verschillende instanties.